

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій
Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
Магістр

на тему: **«Удосконалення організації соціального захисту
малозабезпечених верств населення»**

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою Зв'язки з
громадськістю
спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Рекунов Віктор Сергійович
Керівник: Лозинська Тамара
Миколаївна
Рецензент: Салівон Тетяна
Василівна

Полтава – 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ	13
1.1. Змістовний аспект поняття «соціальний захист»	13
1.2. Залученість благодійних фондів до організації соціального захисту малозабезпечених верств населення	20
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ	29
2.1. Аналіз діяльності благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення	29
2.2. Особливості діяльності благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення	36
Висновки до розділу 2	44
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ	46
3.1. Удосконалення діяльності благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення	46
3.2. Шляхи удосконалення підтримки малозабезпечених верств населення	54
Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Залученість благодійних фондів до організації соціального захисту малозабезпечених верств населення набуває особливої актуальності в умовах сучасних соціально-економічних викликів. Враховуючи високий рівень бідності, нерівності та обмеженість державних ресурсів, благодійні організації відіграють важливу роль у забезпеченні підтримки для вразливих категорій громадян, таких як багатодітні родини, пенсіонери, люди з інвалідністю та безробітні. Оскільки державні соціальні програми не завжди охоплюють усі потреби цих груп, благодійні фонди часто заповнюють ці прогалини, надаючи фінансову, медичну, освітню та психологічну допомогу.

Актуальність теми полягає в необхідності дослідження ефективності співпраці між державними структурами та благодійними фондами у забезпеченні соціального захисту. Така співпраця дозволяє об'єднати ресурси та досвід для покращення якості життя малозабезпечених верств населення, що, в свою чергу, сприяє зміцненню соціальної згуртованості та сталого розвитку суспільства. У зв'язку з цим, вивчення ролі благодійних фондів у цій сфері є важливим для розуміння механізмів соціальної допомоги та вдосконалення соціальної політики в Україні.

Висвітлення робіт відомих авторів. Серед науковців проблематиками організації соціального захисту малозабезпечених верств населення займалися такі вчені: Касьян Ю. Р., Ковальчук Л. В., Сидорук І., Корпач Н., Лапіна М., Кузьміна О., Романова Н. Ф., Столярик О., Семігіна Т., Зубчик О., Сімкіна О. В. та ін. Однак питання щодо тенденцій міжсекторальної співпраці між благодійними фондами та державними соціальними установами залишаються недостатньо вивченими.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ПДАУ за темою: «Формування ефективної системи публічного управління в Україні» (номер державної

реєстрації 01170003104). *Мета та завдання дослідження.* Метою дослідження є аналіз сучасної системи організації соціального захисту малозабезпечених верств населення, визначення її ефективності, основних проблем і перспектив удосконалення для забезпечення соціальної справедливості, підвищення рівня життя та реалізації прав на соціальний захист.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

узагальнити теоретичні організації соціального захисту малозабезпечених верств населення;

проаналізувати особливості діяльності благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення;

розробити заходи щодо удосконалення організації соціального захисту малозабезпечених верств населення.

Об'єктом дослідження є процеси організації соціального захисту малозабезпечених верств населення, що здійснюються благодійними фондами.

Предметом дослідження є форми, методи та механізми надання соціального захисту малозабезпеченим верствам населення благодійними фондами.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в кваліфікаційному дослідженні застосовували загальні методи: аналіз та синтез – для узагальнення теоретичних засад соціального захисту малозабезпечених верств населення та оцінки діяльності благодійних фондів; системний підхід – для комплексного розгляду організації соціального захисту як багатогранного явища, що включає правові, економічні та соціальні аспекти; порівняльний аналіз – для дослідження відмінностей у підходах до соціального захисту малозабезпечених верств населення у різних благодійних організаціях та країнах; метод експертного оцінювання – для вивчення думок фахівців щодо ефективності діяльності благодійних фондів; соціологічні методи – опитування, анкетування чи інтерв'ю, щоб виявити

потреби та задоволеність малозабезпечених верств населення підтримкою благодійних фондів; статистичні методи – для обробки кількісних даних, пов'язаних із діяльністю благодійних фондів та рівнем забезпечення малозабезпечених верств населення.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становлять нормативно-правові акти – закони, постанови та інші регулюючі документи, що стосуються діяльності благодійних фондів і соціального захисту малозабезпечених верств населення; офіційні статистичні дані – інформація державних органів статистики про рівень бідності, соціальний стан населення та результати програм соціального захисту; документація благодійних фондів – звіти, програми, бюджети та інші матеріали, що відображають їхню діяльність; наукова література – монографії, статті, підручники, що висвітлюють теоретичні й практичні аспекти соціального захисту; аналітичні дослідження та огляди – матеріали незалежних експертів і дослідницьких центрів про ефективність роботи благодійних організацій; інтернет-ресурси – сайти благодійних організацій, портали новин, бази даних та інші відкриті джерела інформації.

Окремі положення і висновки кваліфікаційної роботи мають наукову і практичну цінність.

До елементів наукової новизни можна віднести:

набуло подальшого розвитку:

Проект «Соціальне житло». Розроблено механізм використання занедбаних будівель для створення доступного житла, з чітким фінансовим планом та довгостроковими перспективами.

Практична значущість роботи – у розробці теоретичних і практичних рекомендацій щодо удосконалення організації соціального захисту малозабезпечених верств населення. Основні положення кваліфікаційної роботи впровадженні у практику роботи благодійного фонду «Карітас Полтава».

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні

результати, що містяться у кваліфікаційній роботі, оприлюднені на III Міжнародній науково-практичній конференції, 28 листопада 2023 року, назва доповіді «Паспорти громад як засіб підвищення їх інвестиційної привабливості»; Студентській науковій конференції Полтавського державного аграрного університету, 16-17 травня 2024 року, назва доповіді «Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб в Україні» та результатами матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Місцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика конференції, 5 листопада 2024 р., назва доповіді «Особливості соціальної політики захисту малозабезпечених сімей в Україні».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 64 сторінках друкованого тексту. Кваліфікаційна робота містить 14 таблиць. Список використаних джерел складається з 61 найменування. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Змістовний аспект поняття «соціальний захист»

Соціальний захист в Україні має велике політичне значення на сучасному етапі, оскільки він відіграє ключову роль у підтриманні стабільності та соціальної рівноваги в суспільстві. Ефективна система соціального захисту є інструментом досягнення міжнародних стандартів рівня життя, соціальної справедливості та гармонії.

Відповідно до статті 1 Конституції України, країна є демократичною, правовою та соціальною державою [19, с. 15]. Забезпечення та реалізація цих принципів є одним із пріоритетних завдань на поточний момент.

Однією з основних складових концепції «соціальної держави» є соціальний захист. Протягом життя кожна людина стикається з обставинами, які можуть вплинути на її здоров'я, призвести до втрати працездатності чи доходу, що є основним джерелом засобів до існування [10]. Такими обставинами можуть бути хвороба, старість або інвалідність. Внаслідок цього деяким категоріям громадян бракує коштів для забезпечення своїх життєвих потреб. Більшість людей не здатні самотійно подолати ці труднощі, оскільки вони зумовлені об'єктивними соціально-економічними умовами і часто не залежать від волі індивіда. Проте ці фактори впливають на соціальну стабільність суспільства, тому держава бере на себе відповідальність за їх наслідки та створює систему соціального захисту, що включає заходи для забезпечення нормальних соціальних умов у країні. Конституція України (ст. 46) гарантує громадянам право на соціальний захист як важливу частину державного управління.

Соціальне забезпечення є складовою частиною цієї системи, спрямованою на захист громадян від соціальних ризиків. Основними

напрямами державної діяльності у сфері соціального забезпечення є реформи в системах соціального страхування, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, а також удосконалення соціального захисту інвалідів, ветеранів та постраждалих від техногенних і екологічних катастроф. Крім того, необхідно покращувати систему охорони здоров'я. Система соціального забезпечення фінансується в основному з державного бюджету, хоча фінансування соціального захисту може здійснюватися також з місцевих бюджетів. Система соціального захисту складається з кількох компонентів, зокрема соціальної допомоги, яка підвищує рівень споживання незаможних сімей, а також соціального страхування, що забезпечує захист громадян від соціальних ризиків.

У Хартії основних прав працівників (ЄС, 1989 р.) визначено засади права на соціальний захист: «Згідно з національними нормативними положеннями кожен працівник у країнах ЄС має право на належний соціальний захист і залежно від свого статусу та розміру підприємства, на якому він працює, користується відповідними соціальними благами» [56, с. 32].

Розвиток концепції «соціального захисту» як наукової категорії має свої витoki у сфері права, зокрема в нормативно-правових актах, які стали основою для формування цього поняття та його подальшого впровадження у суспільний ужиток.

Термін «соціальний захист» закріплений і конкретизований у ключових соціальних нормативних актах ЄС, зокрема в Європейській соціальній хартії Ради Європи (1961 р.) та її переглянутій редакції (1996 р.) [13, с. 33].

Соціальний захист є базовим елементом соціальних конституційних прав. У Конституції України (ст. 46) це право охоплює забезпечення громадян у випадках повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних причин, а також у старості чи інших передбачених законом обставинах. Окрім цього, Конституція визначає систему гарантій реалізації права на соціальний захист [19, с. 4].

Термін «соціальний захист» трактується по-різному в різних країнах та правових системах. Вчені неодноразово намагалися узагальнити різні підходи та сформулювати чітке визначення цього поняття. Розкриємо сутність, складові та значення соціального захисту в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення терміну «соціальний захист»

Автори	Визначення
Мачульська І. [26, с. 34]	Соціальний захист – це діяльність держави, спрямована на забезпечення умов для формування і розвитку повноцінної особистості
Буянова М. [56, с. 376]	Соціальний захист здійснюється через різні галузі права: трудове, цивільне, житлове, сімейне та екологічне
Обушний С., Яковенко І. [29, с. 37]	Соціальний захист і соціальне забезпечення нерозривно пов'язані, оскільки кожне з них є складовою частиною реалізації іншого
Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-III [41]	Соціальний захист – це діяльність держави, спрямована на створення умов для забезпечення належного матеріального рівня життя громадян через спеціальні фонди. Він передбачає індивідуальний розподіл допомоги, який замінює або доповнює заробітну плату у випадках, коли особа чи сім'я опинилася в скрутному матеріальному становищі

Джерело: побудовано автором за даними науковців

Таким чином, поняття «соціального захисту» залишається об'єктом дискусій у науковому середовищі. Його іноді ототожнюють із соціальним забезпеченням, а іноді протиставляють. У цій статті ми спробуємо надати власну характеристику соціального захисту, узагальнивши існуючі наукові підходи.

Стаття 46 Конституції України гарантує громадянам право на соціальний захист, визначаючи його як об'єкт державного управління. Це комплекс економічних, правових і організаційних заходів, спрямованих на забезпечення соціальних прав та гарантій для кожної людини. Важливою частиною соціального захисту є система соціального забезпечення, яка покликана захищати населення від соціальних ризиків [19, с. 15].

Основні напрями державної політики у сфері соціального забезпечення включають:

реформу системи соціального страхування;
 реформу пенсійного забезпечення;
 реформу системи соціальної допомоги;
 удосконалення механізмів підтримки інвалідів, ветеранів війни та праці;
 соціальний захист осіб, які постраждали від техногенних та екологічних катастроф;
 покращення системи охорони здоров'я [23, с. 44].

Система соціального забезпечення фінансується переважно з державного бюджету, тоді як фінансування соціального захисту може здійснюватися також за рахунок місцевих бюджетів.

Система соціального захисту складається з трьох основних компонентів:

соціальна допомога – спрямована на підвищення рівня життя малозабезпечених сімей шляхом адресного надання підтримки, фінансованої за рахунок перерозподілу ресурсів від більш забезпечених верств населення;

соціальне страхування – забезпечує громадянам захист від соціальних ризиків, таких як втрата працездатності або роботи, через участь у страхових програмах, де розмір виплат залежить від внесків до системи страхування;

соціальна справедливість – передбачає надання матеріальної чи фінансової компенсації особам, які постраждали внаслідок непередбачуваних подій, включаючи природні чи техногенні катастрофи [23, с. 44].

Малозабезпечена сім'я – це родина, чий середньомісячний сукупний дохід нижчий за прожитковий мінімум, визначений для її складу, і такий статус залежить не лише від доходу, а й від майнового стану, зайнятості працездатних членів сім'ї та інших обставин [44].

У сільській місцевості заяви та документи для призначення соціальної допомоги приймають виконавчі органи сільських і селищних рад, які передають їх до відповідних органів праці та соціального захисту. Виконавчі органи можуть призначати уповноважену особу для прийняття документів.

Прожитковий мінімум для сім'ї – це сума прожиткових мінімумів, розрахованих залежно від складу родини та затверджених відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум» для соціальних і демографічних груп населення [42].

Малозабезпеченим сім'ям, які постійно проживають в Україні та мають дохід нижчий за прожитковий мінімум, призначається грошова допомога. Її розмір визначається як різниця між рівнем забезпечення прожиткового мінімуму (встановлюється законом про держбюджет) і середньомісячним доходом сім'ї, але не перевищує 75 % від рівня забезпечення прожиткового мінімуму. Призначення та виплата допомоги здійснюються управліннями праці та соціального захисту за місцем реєстрації представника сім'ї [44].

Призначення та виплата допомоги малозабезпеченим сім'ям здійснюються відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 250 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» та Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям». Цей Закон реалізує конституційні гарантії права громадян на соціальний захист, забезпечуючи рівень життя, що відповідає прожитковому мінімуму, через грошову підтримку найбільш вразливих категорій населення [41; 42].

Система адресної підтримки соціально незахищених верств населення є ключовим механізмом забезпечення гарантованого державою соціального захисту. Її завдання – упорядкування пільг для різних груп населення, встановлення та регулювання мінімального гарантованого доходу, який поступово має досягти рівня прожиткового мінімуму. Для посилення державної підтримки малозабезпечених верств пропонуються такі заходи: удосконалення механізмів субсидій, упровадження обов'язкового державного соціального страхування, а також розвиток мережі закладів соціальної допомоги [43].

Головною перевагою адресного підходу є ефективне використання ресурсів, спрямованих саме на допомогу нужденним. Це дозволяє підвищити

спроможність системи підтримувати тих, хто справді цього потребує, та уникнути доступу до соціальних коштів осіб, для яких вони не призначені [40].

Крім того, важливим аспектом ефективного соціального захисту є зміцнення середнього класу. Цей клас виступає опорою стабільності суспільства, інструментом розвитку ринкової економіки, приватної ініціативи та підприємництва. Нестача сформованого середнього класу в Україні перешкоджає узгодженню соціально-економічних інтересів різних груп населення, поглиблює соціальне розшарування та створює ризики значних майнових і доходних диспропорцій, які можуть призвести до соціальних потрясінь [59].

У табл. 1.2 наведено обсяги підтримки малозабезпечених сімей у світі.

Таблиця 1.2

Обсяги підтримки малозабезпечених сімей у світі

Країни	Обсяги підтримки
Туреччина	Малозабезпечені сім'ї отримують допомогу на кожну дитину, яка навчається в школі. З 2011 року сума щомісячної допомоги була збільшена до 30-35 лір для учнів початкової школи, 35-45 лір для учнів середніх класів та 45-55 лір для старшокласників.
Франція	Малозабезпечені майбутні матері у Франції починають отримувати допомогу з четвертого тижня вагітності. Крім того, щорічно в серпні малозабезпечені сім'ї отримують близько 280 € на придбання шкільного приладдя.
Австралія	У 2009 році малозабезпечені сім'ї отримали державну допомогу на суму 12,9 млрд доларів.
Латвія	Малозабезпеченими вважаються сім'ї, де доходи на одного члена не перевищують 90 латів на місяць. У такому випадку школярі можуть отримати 40 латів на придбання шкільного приладдя, а діти п'яти-шести років, що проходять обов'язкову підготовку до школи, – 20 латів. Однак ця допомога не є безкоштовною: для отримання коштів на шкільне приладдя потрібно укласти договір про зобов'язання співучасті, тобто, її необхідно відпрацювати. Також малозабезпечені школярі можуть отримати безкоштовні обіди. На харчування учнів 2-6 класів виділяється 80 сантимів, а для учнів старших класів – 1 лат
Україна	Щомісячна грошова допомога, розмір якої визначається в залежності від середнього місячного доходу сім'ї.

Джерело: побудовано автором за даними [25]

Згідно з даними статистики (сайт Міністерства України у справах сім'ї,

молоді та спорту), в Україні налічується 13,5 млн сімей. З них 206011 сімей отримують соціальну допомогу для малозабезпечених, 150546 – допомогу сім'ям з дітьми, 117862 – житлово-комунальні субсидії, а 182240 сімей користуються пільгами, такими як звільнення від оплати за дошкільні заклади, безкоштовне харчування дітей у школах, забезпечення.

В Україні сформовані інституційні та правові основи ефективного функціонування системи соціального захисту. Ця система ґрунтується на таких ключових аспектах: Конституція України гарантує право громадян на соціальний захист і закріплює обов'язок держави забезпечувати його реалізацію; створено й ухвалено значну кількість нормативно-правових актів, спрямованих на соціальний захист; попри відсутність єдиного соціально-захисного кодексу, чинне законодавство має системний характер і спрямоване на захист населення від різноманітних соціальних ризиків.

Особливістю соціального захисту в Україні є його структура, що відрізняється від більшості європейських країн. Соціальний захист в Україні складається з двох основних, хоча й нерівнозначних, частин: державного соціального захисту та недержавного соціального забезпечення. Державний соціальний захист охоплює загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну соціальну допомогу, спеціальні та додаткові види соціального захисту. До недержавного соціального забезпечення належать недержавне пенсійне забезпечення та соціальні послуги. У сучасній Україні соціально-захисне законодавство, ухвалене в період незалежності, надає пріоритетного значення правам людини і громадянина на соціальний захист, а також забезпеченню їх конституційних гарантій [28, с. 125].

Отже, соціальний захист є не лише ключовою складовою соціальної політики будь-якої держави, але й однією з фундаментальних ознак цивілізованого суспільства. Людина, як основа існування соціуму, має право на турботу та гуманність з боку держави, що є запорукою її стабільності та демократичності. Лише приділяючи належну увагу соціальному захисту та його групам, держава здатна забезпечити історичне визнання минулого, стабільне сьогодення і щасливе майбутнє своїх громадян, що є сутністю демократичної соціальної держави.

1.2. Залученість благодійних фондів до організації соціального захисту малозабезпечених верств населення

Залученість благодійних фондів до організації соціального захисту малозабезпечених верств населення є важливим аспектом сучасної соціальної політики. В умовах економічної нестабільності та соціальних змін держави не завжди здатні повною мірою забезпечити належний рівень підтримки для найбільш уразливих категорій громадян. Саме в таких умовах благодійні організації відіграють ключову роль, заповнюючи прогалини в державних програмах і надаючи допомогу тим, хто її найбільше потребує. Благодійні фонди, що працюють у сфері соціального захисту, здійснюють не лише фінансову підтримку, але й організовують освітні, реабілітаційні та соціальні ініціативи, сприяючи інтеграції малозабезпечених осіб у суспільство. Їхня діяльність стає важливим елементом комплексної системи соціального захисту, що поєднує державні та громадські ресурси для забезпечення добробуту населення [30, с. 132].

Інтеграція різних учасників дозволяє комплексно підходити до організації соціального захисту малозабезпечених верств населення, об'єднуючи державні, благодійні та громадські зусилля для підвищення ефективності допомоги. Отже, учасниками організації соціального захисту малозабезпечених верств населення в Україні після проведеної реформи децентралізації є:

1. Державні Структури (урядові органи та відомства). Їх функції:
 - регулювання та створення політик соціального захисту через розробку нормативних актів, законів та програм, спрямованих на підтримку малозабезпечених осіб;
 - фінансування соціальних програм (пенсії, допомоги по безробіттю, соціальні виплати);
 - моніторинг та оцінка ефективності соціальних ініціатив через збір даних та аналіз результатів;

взаємодія з місцевими громадами для розробки програм соціальної підтримки;

співпраця з благодійними фондами для координації допомоги;

2. Благодійні Фонди. Функції:

надання фінансової, матеріальної та психологічної підтримки малозабезпеченим верствам населення через різноманітні ініціативи (харчові, медичні, освітні, житлові допомоги);

організація благодійних програм та заходів для підтримки різних груп населення, зокрема, дітей, ветеранів, інвалідів;

залучення волонтерів та громадських активістів для надання допомоги та підтримки малозабезпечених осіб;

координація з державними структурами та місцевими органами самоврядування для реалізації спільних проектів;

здійснення просвітницької роботи з метою підвищення обізнаності громадськості та залучення фінансових ресурсів.

3. Соціальні працівники та неприбуткові організації. Функції:

надання безпосередньої допомоги та підтримки малозабезпеченим верствам населення шляхом надання консультацій, інформації та інших соціальних послуг;

співпраця з державними органами та благодійними фондами для розробки та реалізації програм соціальної підтримки;

оцінка потреб населення і розробка відповідних соціальних заходів;

підтримка в реінтеграції до суспільства та надання психологічної допомоги малозабезпеченим особам [30, с. 132].

Таким чином, ринок соціальних послуг в Україні є демонополізованим і включає дві основні групи провайдерів. Перша – це суб'єкти, діяльність яких регулюється державною соціальною політикою, зокрема державні служби. Друга – приватні суб'єкти, які працюють поза межами безпосереднього державного регулювання, такі як благодійні фонди, громадські та релігійні організації тощо [31, с. 29].

Створення ефективного ринку соціальних послуг, на якому діють як державні, так і недержавні організації, може стати важливим кроком до підвищення результативності та якості цих послуг. Конкуренція сприяє ефективнішому розподілу ресурсів, розширенню охоплення отримувачів соціальних послуг та безпосередньо впливає на їхню якість (Багмет, 2019) [2, с. 17].

Отже, можна зробити висновок, що розвиток ринку соціальних послуг в Україні відбувається завдяки діяльності державних і недержавних установ. Зокрема, благодійні фонди отримують дедалі більше підтримки як від донорів, так і від отримувачів соціальних послуг.

З кожним роком значення діяльності благодійних фондів у соціальній роботі зростає. В Україні відбуваються суттєві зміни в культурі благодійництва в цілому. Так, у 2021 році Україна потрапила до десятки країн з найшвидшим ростом індексу благодійності, зайнявши високе 20-те місце. Згідно з дослідженнями, на 2021 рік 66% українців хоч раз надавали допомогу незнайомим людям, 43% жертвували кошти на благодійність, а 19% брали участь у волонтерській діяльності (Charities Aid Foundation, 2021) [61]. Очікується, що в 2022 році ці показники можуть зростати втричі через повномасштабне вторгнення Росії в Україну [15, с. 8].

Слід зазначити, що сфера соціальних послуг, зокрема підтримка малозабезпечених верств населення є провідною в діяльності благодійних фондів в Україні, складаючи 51,3 % цього сегменту. За статистичними даними на 2021 рік, найбільшу частку благодійної допомоги отримують діти та молодь (18,2%), люди з особливими потребами, а також 11,3% осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО) (Український форум благодійників, 2020) [58].

Наразі в Україні зареєстровано понад 18 тисяч благодійних фондів, більшість з яких здійснюють діяльність у сфері надання соціальних послуг. Серед них – Міжнародний фонд «Відродження», Фонд Білла та Мелінди Гейтс, Міжнародний благодійний фонд «Карітас-Україна» та його

регіональні підрозділи, фонд Віктора Пінчука, «Щасливе дитинство», Український фонд «Благополуччя дітей», Українська біржа благодійності, «Клуб добродіїв», благодійний фонд «Життєлюб», Міжнародна організація «Партнерство кожній дитині», СОС «Дитячі містечка» та інші.

Феномен благодійництва в наукових дослідженнях визначається як «добровільна та безкорислива пожертва, яка може бути у вигляді фінансової, матеріальної допомоги або послуг, спрямованих на покращення матеріального та морального стану отримувача» [22, с. 32]. Діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді вразливих категорій була досліджена Н. Романовою та В. Кошілем (2012) [51, с. 184]. Аналіз законодавчих актів, що регулюють роботу недержавних організацій у соціальній сфері та визначають правові засади соціальної роботи з дітьми та молоддю, представлений у науковій роботі В. Кошіля (2015) [20, с. 89]. Професійну підготовку соціальних працівників до співпраці з недержавними соціальними організаціями досліджувала А. Конончук (2016) [18, с. 183].

Благодійність в Україні стала можливою лише після розпаду Радянського Союзу. Важливо зазначити, що в СРСР явище благодійництва не існувало через ідеологічні принципи комуністичної партії. Офіційно вважалося, що в радянському суспільстві немає бідності, а отже, не існує і підстав для благодійної діяльності [54, с. 102]. Після здобуття Україною незалежності перший закон, що регулював благодійну діяльність, був прийнятий лише в 1997 році – це Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» [22, с. 32]. Однак з 2012 року цей закон втратив силу, і на його місце прийшов новий закон «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

У 2022 році діяльність благодійних фондів в Україні зазнала значного зростання через наслідки повномасштабної війни. Загалом, за перші дев'ять місяців після початку війни сума зібраних коштів найбільшими благодійними організаціями України досягла 63 млрд грн. Зокрема, великі фонди, такі як Фонд Сергія Притули, демонстрували значні обсяги залучення фінансування,

наприклад, понад 4 млрд грн за рік. Платформа UNITED24, створена для координації збору коштів, акумулювала понад 325 млн доларів за рік, отримавши внески від міжнародних донорів, компаній і знаменитостей.

Соціальна допомога залишалася однією з основних сфер підтримки, але значна частина зібраних коштів також спрямовувалася на оборону, медичну допомогу та гуманітарні потреби. Водночас, за даними рейтингу «Компас благодійності України», деякі організації отримали високу оцінку за прозорість та ефективність використання коштів, що додатково сприяє довірі суспільства до таких фондів.

Ці дані підкреслюють вагомий внесок благодійних фондів у підтримку соціального захисту та гуманітарної допомоги в умовах кризи, одночасно демонструючи потенціал для подальшого розвитку та вдосконалення прозорості їхньої діяльності.

В чинному законодавстві України важливими є такі акти, як Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [46], Класифікатор соціальних послуг [16] та Закон України «Про соціальні послуги» (2019) [45]. Положення останнього закону базуються на міжнародному досвіді соціального захисту та забезпечення населення і створюють нові можливості для розвитку соціальних послуг. Цей закон визначає соціальні послуги як «комплекс заходів, спрямованих на допомогу особам та соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не здатні подолати їх самостійно, з метою вирішення їхніх життєвих проблем. Соціальні послуги надаються тим, хто опинився в складній життєвій ситуації, що порушують нормальне функціонування особи і з якими вона не може впоратися без допомоги (зокрема, інвалідність, часткова втрата рухової активності через старість чи хворобу, самотність, сирітство, безпритульність, відсутність житла або роботи, насильство, погане ставлення в сім'ї, бідність, психологічні чи психічні проблеми, стихійні лиха та катастрофи тощо)» [17, с. 381].

Крім того, ці законодавчі акти визначають суб'єктів соціальних послуг,

серед яких є органи виконавчої влади всіх рівнів, органи місцевого самоврядування, центри соціальних служб та їх структурні підрозділи, а також служби у справах дітей та сім'ї. Окрім державних установ, Закон надає право надавати соціальні послуги й недержавним організаціям, таким як фахівці соціальної роботи, громадські організації (ГО), благодійні та релігійні організації, волонтери, а також фізичні та юридичні особи, що працюють з сім'ями, дітьми та молоддю (ЗУ «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» №2558-III, від 21.06.2001) [46].

Правові основи благодійної діяльності в Україні регламентуються Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р. № 5073-VI [39]. Цей закон визначає благодійну діяльність як добровільну надання особистої та/або майнової допомоги без отримання прибутку, винагороди чи компенсації від імені або за дорученням бенефіціара. Бенефіціаром є отримувач такої допомоги, який може бути фізичною особою, юридичною особою, неприбутковою організацією чи територіальною громадою. Закон дозволяє бенефіціару отримувати допомогу від кількох благодійників одночасно (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону № 5073).

Метою благодійної діяльності, відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону № 5073, є сприяння законним інтересам бенефіціарів у сферах, таких як освіта, охорона здоров'я, екологія, соціальний захист, культура, мистецтво тощо, а також розвиток і підтримка цих сфер в інтересах суспільства. Повний перелік напрямів благодійної діяльності зазначено у ч. 2 ст. 3 цього закону [39].

Благодійником може бути будь-яка дієздатна фізична особа чи юридична особа приватного права, включно з благодійною організацією, яка добровільно здійснює один чи кілька видів благодійної діяльності (п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону № 5073). Водночас бюджетні установи, у тому числі органи місцевого самоврядування (ОМС), не можуть бути благодійниками, оскільки не є суб'єктами приватного права. Це положення впливає з п. 12 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 р. № 2456-VI.

Особливу увагу слід приділити поняттю «пожертви». Безоплатна передача благодійником коштів, майна чи майнових прав бенефіціару для

досягнення конкретно визначених цілей вважається благодійною пожертвою (ч. 1 ст. 6 Закону № 5073). Цільове призначення такої допомоги має бути чітко зазначене в договорі про пожертву, визначення якого міститься у ст. 729 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435-IV [60].

Загалом, благодійні фонди, що працюють у сфері соціальної роботи, надають послуги, керуючись своїми статутними документами, цивільно-правовими договорами, чинним законодавством та етичним кодексом. Важливо відзначити, що при наданні соціальних послуг сім'ям організації будь-якої форми (як державні, так і недержавні) повинні дотримуватись Державних стандартів соціальних послуг. Однак це не гарантує однакової якості надання послуг. Причинами цього, згідно з науковою літературою, є недовідання кадрів, недостатнє фінансування, низький рівень професійної підготовки фахівців та інші фактори (Столярик та ін., 2020) [57].

У цілому, існуюча законодавча база дозволяє благодійним фондам працювати в галузі надання соціальних послуг різним групам осіб, що опинились у складних життєвих обставинах. Проте, через брак кваліфікованих кадрів, нестабільне фінансування та інші проблеми, не завжди вдається забезпечити високий рівень якості цих послуг.

Деякі українські дослідники зазначають, що державні служби не здатні забезпечувати якісне надання соціальних послуг у необхідному обсязі для населення. Основними причинами цього є брак фінансування, недостатність ресурсів, нестабільна економічна та політична ситуація, а також низький рівень професійної підготовки кадрів. У зв'язку з цим виникає необхідність залучення неурядових суб'єктів, таких як благодійні фонди, громадські й релігійні організації, до надання соціальних послуг. Дослідники вважають, що така взаємодія повинна ґрунтуватися на принципах партнерства та співпраці між державним і недержавним секторами (Дубич, 2017) [12, с. 4].

Однією з проблем державних служб є інституційна неузгодженість, яка призводить до неефективного використання коштів: значна частина бюджетів спрямовується на утримання апаратів, а не на надання послуг. У зв'язку з цим фахівці наголошують на потребі реформування державного

апарату через оптимізацію його структури та залучення громадянських організацій до сфери соціального захисту (Кравченко, 2014; Мужайло, 2018) [21, с. 1; 28, с. 124]. При цьому, існують приклади ефективної співпраці між владою та громадськими організаціями. Наприклад, у Києві Благодійний фонд «Асперн» вже 17 років співпрацює з Дарницькою районною державною адміністрацією та Центром соціальних служб Дарницького району, що свідчить про потенціал партнерства у сфері соціального захисту.

У 2022 році Україна зробила значний стрибок у світовому рейтингу благодійності, піднявшись на 10-е місце після 101-го у 2019 році та 20-го у 2021 році. Лише топ-5 найбільших благодійних фондів країни забезпечили внески на суму понад 20 мільярдів гривень, що є значним ресурсом, порівнюваним із бюджетами окремих урядових ініціатив, таких як закупівля безпілотників для Міністерства оборони.

Громадський сектор в Україні завжди відіграв важливу роль у трансформаційних процесах, а під час війни його значення стало ще очевиднішим. Після 24 лютого 2022 року благодійні фонди суттєво наростили обсяги допомоги, забезпечуючи як фронт, так і тил. Обсяги фінансування неурядових організацій за цей час вирости з мільйонів до мільярдів гривень, демонструючи не лише масштаб залучених ресурсів, а й довіру до фондів, їхню здатність оперативно та ефективно використовувати отримані кошти. Українські благодійні фонди показують високу ефективність і прозорість, перевершуючи за цими показниками деякі державні інституції. Особливо виділяються організації з сильною репутацією, які систематично залучають ресурси, працюють з відкритими даними та проходять регулярні аудити. Їхня гнучкість і підзвітність є ключовими факторами успіху [50].

У майбутньому, зокрема після завершення війни, роль громадського сектору тільки зростатиме. Очікується, що фонди будуть активно працювати над перетворенням інвестицій на ефективні рішення для відновлення країни. Ця динаміка підкреслює потенціал для розвитку партнерства між державними установами та неурядовими організаціями в різних сферах.

Висновки до розділу 1

Проведений аналіз теоретичних основ організації соціального захисту малозабезпечених верств населення дав можливість сформулювати наступні висновки:

1. Соціальний захист є важливою складовою соціальної політики та однією з основ демократичної, правової і соціальної держави, закріпленої в Конституції України. Його мета – забезпечення соціальної рівноваги, справедливості та гарантування базових прав громадян у складних життєвих обставинах. Система соціального захисту в Україні має комплексний характер і включає соціальну допомогу, соціальне страхування та заходи для підтримки мало захищених верств населення. Мало забезпеченими вважаються особи, які з об'єктивних чи незалежних від них причин мають середньомісячний сукупний дохід, що не перевищує прожитковий мінімум, встановлений для їхньої сім'ї.

2. Залучення благодійних фондів до соціального захисту малозабезпечених є важливим елементом сучасної політики. В умовах економічної нестабільності держави не завжди можуть повністю забезпечити необхідну підтримку вразливим категоріям громадян. У таких умовах благодійні організації заповнюють прогалини в державних програмах, надаючи фінансову, освітню, реабілітаційну та соціальну допомогу, що сприяє інтеграції малозабезпечених у суспільство. Їхня діяльність є важливою складовою комплексної системи соціального захисту.

3. Благодійні фонди в Україні відіграють ключову роль у соціальному захисті малозабезпечених верств населення, особливо в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. У 2021 році 66% українців надавали допомогу незнайомим людям, 43% жертвували кошти, 19% займалися волонтерством; 51,3% діяльності благодійних фондів спрямовано на підтримку малозабезпечених. Ці дані підкреслюють важливість благодійності як інструменту підтримки населення та значний потенціал її розвитку в Україні.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

2.1. Аналіз діяльності благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення

Благодійний фонд «Карітас Полтава» надає всебічну допомогу вразливим категоріям населення Полтавської області. Зокрема, фонд підтримує місцевих жителів та внутрішньо переміщених осіб, серед яких діти-сироти, одинокі батьки, малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю, люди похилого віку, пацієнти з невиліковними захворюваннями, ветерани та постраждалі від торгівлі людьми. Організація надає гуманітарну, соціальну, економічну, юридичну та психологічну допомогу, приділяючи особливу увагу сім'ям із дітьми та особам, які доглядають за людьми з інвалідністю.

«Карітас» – благодійна організація Української Греко-Католицької Церкви, яка надає допомогу людям, що опинились у складних життєвих обставинах, без огляду на їх віросповідання, національність або соціальний статус.

Історія фонду почалася 14 листопада 2016 року, коли організація була офіційно зареєстрована. Тоді ж вона розпочала свою діяльність завдяки ініціативі отця Володимира Раковецького, першого директора фонду, який обіймає цю посаду й сьогодні.

На сьогодні благодійна організація має три локації. Головний офіс Карітас Полтава знаходиться за адресою: м. Полтава, Пилипа Орлика, 20/1, де надається допомога внутрішньо переміщеним особам через різні соціальні проєкти. Поруч є інший офіс, що займається видачею гуманітарної допомоги. На Пилипа Орлика, 28 розташований дитячий центр. Наразі в організації працює близько 100 осіб. Протягом своєї діяльності фонд неодноразово

виступав ініціатором і надійним партнером соціальних ініціатив, за що отримав нагороду на національному конкурсі «Благодійна Полтавщина» у 2018 році.

Під час повномасштабної війни організація залишилась важливим центром підтримки для тих, хто цього потребував. За активну діяльність, значний внесок у допомогу українцям, захист полтавців та громадянську активність, Карітас Полтава був нагороджений почесними відзнаками міського голови м. Полтава у 2022 р. Напрямки допомоги фонду:

тимчасово переміщеним особам;

дітям та молоді;

літнім людям;

молоді з інвалідністю;

безпритульним.

Організаційно-правова-форма – благодійна організація. КВЕД: 88.99 Надання іншої соціальної допомоги без забезпечення проживання. Благодійний фонд «Карітас Полтава» є неприбутковою організацією, що прагне поширювати традиції доброчинності на Полтавщині через активну соціальну діяльність. Місія фонду – розвиток доброчинності та надання соціальної підтримки найбільш вразливим верствам населення.

Ключові напрями роботи:

соціальна підтримка;

освітні програми та тренінги;

популяризація та розвиток культури благодійності.

Благодійний фонд «Карітас Полтава» є регіональним осередком міжнародного благодійного фонду «Карітас України». Цінності – поширення милосердя, любові, доброти та духовності у суспільстві. У своїй роботі ми керуємося принципами християнської моралі. Бачення Благодійного фонду «Карітас Полтава» – бути ефективним фондом, де кожен, хто потребує підтримки, знаходить допомогу. Девіз – Робимо Полтавщину наймилосерднішою областю України!

Фонд надає гуманітарну, соціальну, економічну, юридичну та психологічну допомогу мешканцям Полтавської області, реалізуючи численні проєкти для дітей, молоді, сімей внутрішньо переміщених осіб, малозабезпечених родин, пенсіонерів та людей з інвалідністю.

Фонд також постійно підтримує діяльність соціального гардероба та благодійної їдальні, яка щодня забезпечує гарячим харчуванням до 100 осіб.

Використання доходів Благодійним фондом «Карітас Полтава» наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Використання доходів Благодійним фондом «Карітас Полтава»,
2021-2023 рр., тис. грн**

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., %
	2021	2022	2023	
Доходи неприбуткових організацій	2485,2	76958	59618,2	в 24 р. б.
надходження у вигляді безповоротної фінансової допомоги, добровільних пожертвувань, милосердя тощо, у тому числі:	2485,2	76958	59618,2	в 24 р. б.
благодійна допомога	2485,2	76958	59618,2	в 24 р. б.
Видатки неприбуткової організації	2733,7	76098	65580,0	в 24 р. б.
безповоротна фінансова допомога, добровільні пожертвування, милосердя тощо, у тому числі:	3007,1	76098	72138,0	в 24 р. б.
благодійна допомога	3307,8	76098	79351,8	в 24 р. б.

Джерело: побудовано автором за даними звітності про використання доходів неприбуткової організації та [32]

На основі наданих даних можна зробити такі висновки щодо використання доходів Благодійним фондом «Карітас Полтава» за 2021-2023 роки: у 2023 році дохід фонду зріс у 24 рази порівняно з 2021 роком. Це свідчить про значне збільшення обсягів фінансування, зокрема від безповоротної фінансової допомоги, добровільних пожертвувань та милосердя. Показник доходів у 2022 році був також високим, але зниження у 2023 році порівняно з попереднім роком на 22339,8 тис. грн (з 76958 тис. грн до 59618,2 тис. грн) може свідчити про зміни в джерелах чи обсягах залучених коштів.

Видатки фонду також збільшилися, однак їх зростання не настільки значне, як доходи. Вони також зросли у 24 рази, досягнувши 65580,0 тис. грн у 2023 році. Це може свідчити про те, що фонд активно використовував отримані кошти на благодійну допомогу та інші потреби.

Видатки на благодійну допомогу, яка складає більшу частину видатків фонду, залишались високими, з досягненням 79351,8 тис. грн у 2023 році. Вони демонструють сталість і зростання у фінансуванні проектів і програм допомоги нужденним.

Таким чином, хоча в 2023 році спостерігається деяке зменшення доходів у порівнянні з 2022 роком, загальна фінансова діяльність фонду демонструє значний ріст доходів та стабільність видатків, що забезпечує ефективне виконання місії організації.

Фінансові показники Благодійного фонду «Карітас Полтава» наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Фінансові показники Благодійного фонду «Карітас Полтава»,
2021-2023 рр., тис. грн**

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., %
	2021	2022	2023	
Чистий прибуток	530,2	860	1676,7	316,2
Активи	532,4	30733,4	69783,3	13107,3
Зобов'язання	530,2	20475,9	51842,4	9777,9

Джерело: побудовано автором за даними [32]

На основі фінансових показників Благодійного фонду «Карітас Полтава» за 2021-2023 роки можна зробити наступні висновки: чистий прибуток фонду значно зріс за період з 2021 по 2023 рік, збільшившись у 3,16 рази (на 1 146,5 тис. грн), що вказує на ефективне управління фінансами та здатність організації до стабільного зростання доходів. Активи фонду показали вражаюче зростання, збільшившись у 13,1 разів (на 69250,9 тис. грн) з 2021 по 2023 рік. Це свідчить про значне розширення ресурсів та можливостей організації. Зобов'язання фонду також зросли (на

31366,5 тис. грн), збільшившись у 9,8 разів з 2021 по 2023 рік. Це вказує на зростання боргових зобов'язань, що може бути пов'язано з розширенням діяльності та потребою у додаткових фінансових ресурсах.

Таким чином, фонд демонструє значне зростання фінансових показників, що відображає його розширення і посилення ресурсної бази, а також активне залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації своїх благодійних ініціатив.

Команда Благодійного фонду «Карітас Полтава» наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Команда Благодійного фонду «Карітас Полтава», 2021-2023 рр., тис. грн

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., %
	2021	2022	2023	
Кількість працівників, осіб	5	23	57	x
у т. ч. директор	1	1	1	100,0
координаторка напряму по фінансам	1	1	1	100,0
координаторка проекту «Гроші на теплу зиму»	x	1	1	x
координаторка проекту «Надзвичайне реагування на гуманітарну кризу в Україні»	x	1	1	x
координаторка напряму по роботі з дітьми	x	1	1	x
фасилітатор громад	1	1	1	100,0
координатор відділу комунікацій	1	1	1	100,0
адміністратор бази даних	1	1	1	100,0

Джерело: побудовано автором за даними [32]

Чисельність працівників зросла з 23 осіб у 2022 році до 57 осіб у 2023 році, що свідчить про збільшення масштабу діяльності та необхідність залучення додаткового персоналу для ефективної роботи фонду.

Волонтерський рух – це діяльність, що має на меті доброчинність і здійснюється людьми на добровільних засадах без отримання заробітної плати та кар'єрного зростання, задля покращення добробуту та розвитку спільнот і суспільства в цілому. Волонтером є особа, яка безкоштовно надає соціальну допомогу та послуги тим, хто потрапив у складні життєві

обставини, зокрема інвалідам, хворим та іншим вразливим групам населення. Оскільки Благодійний фонд «Карітас Полтава» є неприбутковою організацією, волонтери є невід'ємною частиною їх роботи. До волонтерського руху може приєднатися кожен бажаючий, важливо, щоб він розумів свою роль і завдання, був відвертим і щирим, готовим надавати допомогу тим, хто її потребує.

Діяльність благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення включає різні напрямки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Діяльність благодійного фонду «Карітас Полтава» у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення

Діяльність благодійного фонду	Особливості діяльності благодійного фонду
Місія та стратегія діяльності фонду	Розкриття основних завдань і цілей благодійного фонду у сфері соціального захисту, визначення пріоритетних напрямів допомоги малозабезпеченим верствам населення
Фінансові ресурси та їх ефективне використання	Оцінка джерел фінансування фонду, ефективність залучення пожертвувань і грантів, а також управління фінансовими ресурсами для забезпечення соціальної допомоги
Організація соціальних програм	Аналіз реалізованих програм соціального захисту, спрямованих на підтримку малозабезпечених груп (діти, літні люди, особи з інвалідністю, бездомні, внутрішньо переміщені особи тощо)
Взаємодія з іншими організаціями	Визначення ролі фонду в партнерстві з державними органами, іншими благодійними організаціями та соціальними структурами для забезпечення комплексного підходу до вирішення проблем малозабезпечених верств населення
Моніторинг і оцінка ефективності програм	Аналіз результативності соціальних проектів і програм фонду, оцінка їх впливу на покращення умов життя цільових груп
Виклики та перспективи розвитку	Оцінка основних проблем і труднощів, з якими стикається фонд у своїй діяльності, а також визначення шляхів для покращення роботи в майбутньому

Джерело: побудовано автором за даними Благодійного фонду

Діяльність благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення виявляється ефективною завдяки чітко визначеній місії, стратегічним цілям та пріоритетним напрямам допомоги. Фонд активно залучає фінансові ресурси через пожертвування та гранти, що дозволяє йому реалізовувати різноманітні соціальні програми, спрямовані на

підтримку дітей, літніх людей, осіб з інвалідністю, бездомних та внутрішньо переміщених осіб.

Важливим аспектом роботи фонду є тісна співпраця з державними органами та іншими соціальними організаціями, що забезпечує комплексний підхід до вирішення проблем соціально незахищених верств населення. Оцінка результативності програм та їхнього впливу на покращення умов життя показує позитивні результати, хоча фонд стикається з певними викликами, зокрема у фінансуванні та організації ресурсів. З метою спільної роботи щодо підтримки малозабезпечених верств населення Благодійний фонд «Карітас Полтава» уклав партнерські угоди (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Партнерські угоди Благодійного фонду «Карітас Полтава»

Напрямок співпраці	Опис співпраці
Співпраця з громадами	Укладено меморандуми про співпрацю з громадами Полтавської області для реалізації спільних соціальних ініціатив та програм, спрямованих на підтримку вразливих верств населення і розвиток регіону
Співпраця з Полтавською військовою та обласною адміністрацією	Підписані меморандуми забезпечують тісне партнерство з місцевою владою, що дозволяє ефективно впроваджувати стратегії соціального захисту, підтримувати гуманітарні ініціативи та сприяти соціальному розвитку регіону
Співпраця з ГО «Центр освіти дорослих», «Українська освітня платформа» та ГО «Перспектива»	Налагоджено партнерські відносини для об'єднання зусиль і ресурсів у вирішенні соціальних питань, зокрема освітніх, та сприяння розвитку громад. Підписані угоди закладають основу для довгострокової та ефективної взаємодії.

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Благодійний фонд «Карітас Полтава», визначаючи стратегічний напрямок на підтримку соціального розвитку Полтавщини уклав меморандуми про співпрацю з такими громадами: Білицька, Диканська, Кобеляцька, Лохвицька, Ромоданівська, Коломацька, Чутівська та Скороходівська.

Благодійний фонд підписав меморандуми про співпрацю з Полтавською військовою та обласною адміністрацією. Ці важливі угоди закріплюють міцне партнерство між фондом і владою, яке є ключовим для

спільної реалізації стратегій та ініціатив, спрямованих на соціальний розвиток регіону, зокрема організації соціального забезпечення малозабезпечених верств населення та демонструють глибоку відданість спільному вирішенню актуальних суспільних проблем.

Благодійний фонд «Карітас Полтава» налагодив співпрацю з провідними громадськими організаціями, такими як ГО «Центр освіти дорослих», «Українська освітня платформа» та ГО «Перспектива». Завдяки цим партнерствам відкриваються унікальні можливості для об'єднання зусиль і ресурсів з метою вирішення різноманітних соціальних питань та сприяння розвитку громад. Підписані угоди окреслюють чіткі механізми взаємодії, що становить важливий крок у спільній роботі над створенням стійкого та процвітаючого майбутнього й закладає міцну основу для подальшого співробітництва.

Отже, Благодійний фонд «Карітас Полтава» – це благодійний фонд, який активно працює в Полтавській області, реалізуючи проекти, спрямовані на підтримку малозабезпечених верств населення. Метою фонду є покращення умов життя вразливих груп, таких як люди похилого віку, багатодітні сім'ї, особи з інвалідністю та внутрішньо переміщені особи. Через різноманітні програми соціального захисту, Карітас надає необхідну гуманітарну допомогу, організовує освітні та професійні курси, а також сприяє інтеграції таких осіб у соціум.

2.2. Особливості діяльності благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення

Благодійний фонд «Карітас Полтава» реалізує проекти, які зменшують соціальну ізоляцію та забезпечують рівний доступ до ресурсів, підвищуючи життєвий рівень і гідність малозабезпечених громадян. Взаємодія з державними та міжнародними організаціями дозволяє Карітас ефективно

реагувати на потреби соціально вразливих категорій населення та створювати сталі механізми підтримки в Україні (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Проекти Благодійного фонду «Карітас Полтава» у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення, 2021-2024 рр.

Проект	Донор	Результат
Людська гідність	Карітас Швейцарія	Надана допомога понад 8500 осіб
Програма багатоцільової допомоги у Полтавській та Хмельницькій областях	Український гуманітарний фонд	За 5 місяців допомогу отримали понад 12000 осіб
Emergency appeal	МБВ «Карітас України»	З початку війни допомогу отримали майже 60000 осіб
Надзвичайне реагування на гуманітарну кризу в Україні	Австрійська агенція розвитку та Карітас Австрія	Отримали соціально-психологічну допомогу впродовж трьох місяців понад 250 осіб
Житлова та фінансова допомога для вразливих домогосподарств в Україні	Catholic Relief Services та USAID	Допомогу отримали понад 25000 домогосподарств
Облаштування колективних центрів Полтавської області	Карітас Люксембург	Відремонтовано та облаштовано 6 колективних центрів для перебування 350 внутрішньо-переміщених осіб у 5 територіальних громадах
Готуємо молодь до майбутнього	Bright Kids Charity	Отримали психоемоційну підтримку близько 1000 дітей
Освіта не може чекати	Caritas Ukraine та UNICEF	Підвищено кваліфікацію психологів у 8 територіальних громадах Полтавської області, а також надано психосоціальну підтримку 6000 осіб, зокрема учням, батькам, опікунам та вчителям
Долаючи розломи для соціальної згуртованості у постраждалих від війни громадах	Catholic Relief Services	Охоплено 5 територіальних громад Полтавської області, охоплено понад 500 осіб (групові та фасилітовані та публічні заходи), близько 100 бенефіціарів отримали безкоштовні індивідуальні сесії консультації з психологом
Діти і війна: педагогічна й психосоціальна підтримка дітей	UNICEF	Психоемоційну підтримку отримали близько 1000 дітей
ELIS. Невідкладна допомога засобами існування	Карітас Люксембург, Карітас Австрія, Карітас Швейцарія, Nachbar in NOT, Catholic Relief Services, Cordaid	50 тимчасово працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб; отримано та опрацьовано 182 заявки на відкриття власної справи та міні-гранти отримали 34 учасники

Джерело: побудовано автором за даними [4]

За проектом «Людська гідність» надано екстрену грошову допомогу на території Полтавської області для ВПО наступних категорій: люди з інвалідністю; самотні люди похилого віку (60 років і старше); багатодітні сім'ї (3 дитини і більше); одинокі батьки чи опікуни (проживають разом з дітьми); вагітні чи годуючі матері (діти до 3 років); важкохворі.

Згідно «Програми багатоцільової допомоги у Полтавській та Хмельницькій областях» на території громад Полтавської області працювали мобільні групи з надання фінансової підтримки внутрішньо-переміщеним особам вразливих категорій.

У рамках програми «Emergency appeal» була надані гранти для сімей внутрішньо переміщених осіб з соціально уразливих груп для оренди житла та гуманітарна допомога (продукти харчування, гігієнічні засоби, ліки, одяг).

У межах проекту «Надзвичайне реагування на гуманітарну кризу в Україні» здійснено безкоштовне консультування з юридичних питань та надання психологічної допомоги дорослим і дітям, що постраждали внаслідок військових дій.

Проект «Житлова та фінансова допомога для вразливих домогосподарств в Україні» включає надання багатоцільової фінансової допомоги, відшкодування вартості оренди житла впродовж 6 місяців, відшкодування комунальних послуг на опалювальний період 2022/2023 років, придбання твердого палива на опалювальний період 2022/2023 років.

Проект «Облаштування колективних центрів Полтавської області» передбачає ремонт та облаштування колективних центрів гуртожиткового типу для перебування внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах Полтавської області.

Проект «Готуємо молодь до майбутнього» передбачав організацію культурно-розважальних занять для дітей після школи, підтримка жінок у подоланні кризи та звільнення матерів від їх обов'язків по догляду. У програму були включені виїзdnі заходи, де внутрішньо переміщенні особи

перебували разом з місцевим населенням, що позитивно сприяло налагодженні комунікації та інтеграції переміщених осіб у нове середовище приймаючої громади.

Згідно проекту «Освіта не може чекати» було здійснено забезпечення освітніх закладів необхідним обладнанням і матеріалами для комфортного та ефективного навчання дітей відповідно до стандартів; надання психосоціальної допомоги дітям та їхнім батькам та опікунам; професійний розвиток педагогів та надання їм емоційної підтримки. Мета проекту – забезпечити психосоціальну підтримку учнів, їхніх батьків та опікунів та вчителів у складних умовах кризи в Україні.

Призначення проекту «Долаючи розломи для соціальної згуртованості у постраждалих від війни громадах» – сприяти зміцненню соціальної згуртованості в українських громадах, постраждалих від конфлікту, через надання психологічної підтримки та вирішення конфліктів між внутрішньо переміщеними особами та іншими уразливими групами. Бенефіціари отримують допомогу у подоланні наслідків стресу, втрат і травм, спричинених війною, а також навчаються ефективним методам самопомоги.

Основні напрями роботи проекту «Діти і війна»: організація занять для дітей (ігрова терапія, арт-терапія тощо); психолого-педагогічна підтримка дітей та їхніх батьків; виїзні заходи й активності, спрямовані на сприяння комунікації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громади, що їх приймають.

Благодійний фонд «Карітас Полтава» запустив проєкт «ЕЛІС» Оплата за роботу» спрямований на підтримку внутрішньо переміщених осіб та місцевих мешканців, які офіційно зареєстровані в м. Полтаві. Метою проєкту є сприяння працевлаштуванню вразливих, але працездатних категорій населення. Проєкт став значущим кроком у підвищенні рівня зайнятості серед місцевого населення та внутрішньо-переміщених осіб, а також у розвитку підприємництва. У програмі можуть взяти участь внутрішньо переміщені особи та місцеві жителі, які постраждали від війни та втратили

джерела доходу, за умови відповідності критеріям вразливості: особи з інвалідністю чи хронічними захворюваннями, які не заважають виконувати роботу; безробітні особи віком 50+ (не пенсіонери); одинокі матері/батьки або опікуни неповнолітніх дітей; багатодітні родини (три або більше дітей до 18 років); люди з низьким рівнем доходу; молодь та інші особи без попереднього досвіду роботи.

Одним із ключових напрямків роботи Благодійного фонду «Карітас Полтава» є надання матеріальної допомоги, організація консультацій та психологічної підтримки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Актуальні проекти Благодійного фонду «Карітас Полтава» у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення, 2021-2024 рр.

Проект	Донор	Результат
NIN Protection. «Гуманітарний захист людей, що постраждали від конфлікту в Україні»	Карітас Австрія, Nachbar in NOT	Надано психологічну допомогу 164 дорослим особам і 105 дітям, надано 189 індивідуальних юридичних консультацій, кол-центром опрацьовано 2733 запитів, надано 164 грошових гранта для самотніх матерів та надано супровід від кейс-менеджера 166 особам
Гроші на теплу зиму	Catholic Relief Services	Охоплено близько 38 громад, 700 домогосподарств отримали грошову допомогу у розмірі 19,7 тис грн на придбання дров, а також 1300 бенефіціарам було надано грошову допомогу на компенсацію комунальних послуг у розмірі 16,2 тис. грн
Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва на Полтавщині	ПРООН	Проведено 6 тренінгів навчання з соціального підприємництва в 6 громадах Полтавської області (Кременчуцькій, Миргородській, Лубенській, Опішнянській, Терешківській, Козельщинській. Шість ідей соціального розвитку буде підтримано донорами
Благодійна їдальня	Карітас Німеччина	200 комплексних ланчів кожного дня
Соціальний гардероб	Карітас України і благодійники	Допомогу отримали понад 4000 внутрішньо переміщених осіб
Соціально-реабілітаційний центр для людей похилого віку	Карітас Люксембург та Карітас Австрія	Допомогу отримали понад 2000 осіб
SARI. Підтримка стійкості сільського господарства	Карітас Австрія	Допомогу отримали понад 150 осіб

Джерело: побудовано автором за даними [4]

У рамках проєкту NIN Protection «Гуманітарний захист людей, що постраждали від конфлікту в Україні» надається: юридична консультація, психологічна допомога, психосоціальна та індивідуальна підтримка; групова консультація дорослих і дітей, простір дружній до дітей; забезпечення дітям та підліткам доступу до активностей, які сприяють їхньому психосоціальному благополуччю та побудові позитивних стосунків між дітьми та їх батьками, кризове консультування та швидке реагування на запит, координаційний напрямок та супровід кейс-менеджер.

Фонд Карітас Полтава, за підтримки Католицької служби допомоги (CRS), впроваджує проєкт «Гроші на теплу зиму», який передбачає надання грошової допомоги для компенсації комунальних послуг або придбання твердого палива (дрів).

Критерії відбору для участі в програмі «Гроші на теплу зиму» дуже чіткі та спрямовані на підтримку найбільш вразливих груп населення: осіб з інвалідністю; осіб, які мають важке захворювання; самотніх люди поважного віку (55+); самотніх матерів/батьків або опікунів неповнолітніх дітей або недієздатних людей; багатодітні родини (три чи більше неповнолітніх дітей); вагітні жінки або матері з дітьми до 3-х років. Результат : охоплено близько 38 громад, 700 домогосподарств отримали грошову допомогу у розмірі 19,7 тис. грн на придбання дрів, а також 1300 бенефіціарам було надано грошову допомогу на компенсацію комунальних послуг у розмірі 16,2 грн.

Ініціатива «Гроші за роботу» успішно реалізувалася завдяки мікрогрантам у розмірі 8000 грн, які протягом трьох місяців отримали 50 внутрішньо переміщених осіб. Донори: Карітас Люксембург, Карітас Австрія, Карітас Швейцарія, CRS, Cordaid. У межах ініціативи працевлаштовано 100 бенефіціарів, серед яких 71 особа долучилася до суспільно-корисних робіт, сприяючи розвитку громади, а 29 знайшли роботу у малому та середньому бізнесі. Проєкт також підтримував розвиток підприємництва через грантову програму. З понад 300 поданих заявок експертна комісія обрала 70 найперспективніших. Підприємці пройшли навчання, розробили й захистили бізнес-плани. У результаті 37 учасників

отримали гранти на розвиток своїх підприємств, що забезпечить економічне зростання та створення нових робочих місць.

Проект «Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва на Полтавщині» передбачав створення школи соціальних підприємців для підтримки ініціатив соціальних бізнес-проектів серед внутрішньо переміщених осіб та вразливих груп місцевого населення, з особливим акцентом на жінок і молодь з інвалідністю, щоб сприяти їхній інтеграції та працевлаштуванню в громадах Полтавської області.

Метою проекту «Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва на Полтавщині» є підвищення рівня інтеграції внутрішньо переміщених осіб в громади Полтавської області через підтримку розвитку соціального підприємництва та стимулювання самозайнятості вразливих груп населення, з пріоритетом на жінок і молодь. Благодійний фонд «Карітас Полтава» в рамках проекту «Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва на Полтавщині» започаткував перший цикл тренінгів з соціального підприємництва. Під час тренінгів, були розглянуті основні аспекти соціального підприємництва, зокрема різні типи соціальних підприємств, їх юридичні форми, бізнес-моделі та законодавче регулювання в цій сфері. Метою цих тренінгів є закладення фундаменту для учасників, які планують започаткувати власний соціальний проєкт. Благодійний фонд «Карітас Полтава» визнає важливість залучення молоді та жінок до соціального підприємництва, оскільки це сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню соціальної відповідальності та поліпшенню якості життя в регіоні. Проект «Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва на Полтавщині» є важливим кроком у цьому напрямку та підтримує розвиток соціального підприємництва в області.

Ініціативу «Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва на Полтавщині» реалізує БФ «Карітас Полтава» за підтримки Програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні та фінансової

підтримки Європейського Союзу в рамках проєкту «EU4Recovery – Розширення можливостей громад в Україні».

Проект «Благодійна їдальня» працює у фонді на постійній основі. Щодня з понеділка по п'ятницю з 12.00 відбувається забезпечення гарячими обідами внутрішньо переміщених осіб та безпритульних м. Полтава.

Проект «Соціальний гардероб». Першочергово необхідний одяг можуть отримати внутрішньо переміщені особи, які підпадають під категорію малозабезпечені та вразливі.

Проект Соціально-реабілітаційний центр для людей похилого віку для мешканців м. Полтава та внутрішньо переміщених осіб старше 60 років передбачає моніторинг стану здоров'я (вимірювання тиску, рівня глюкози в крові, сатурації, проведення кардіограм тощо); фізіотерапевтичні послуги (магнітотерапія, УВЧ-терапія, пресотерапія, сеанси в соляній кімнаті); лікувальну гімнастику, спрямовану на уповільнення процесів старіння; психологічну підтримку у вигляді групових тренінгів та індивідуальних консультацій; арт-терапію (заняття з глинотерапії, малювання, розпису тощо); організацію дозвілля та тематичних клубів (читацький клуб, кіноклуб, музичний гурток, танці, заняття з в'язання, вишивання, кулінарії); щоденне забезпечення гарячими обідами.

Проект «SARI. Підтримка стійкості сільського господарства» спрямований на комплексну підтримку підсобних господарств, які постраждали внаслідок війни, з метою відновлення їхніх засобів до існування та зміцнення стійкості.

Цільовими громадами проєкту «Підтримки стійкості сільського господарства» є: Полтавська, Опішнянська, Карлівська, Зіньківська, Шишацька, Гадяцька та Чутівська. У межах проєкту передбачається надання грошових пакетів допомоги за трьома напрямками (рослинництво, птахівництво, корми для тварин), які можуть бути використані для придбання: насіння, добрив, пестицидів, систем зрошення, домашньої птиці, кролів та кормів для тварин.

Завдяки наданій допомозі Благодійного фонду «Карітас Полтава» впродовж 2022-2023 рр. понад 140 тис. внутрішньо переміщених осіб, що

прибули до Полтавської області з окупованих територій та зон ведення бойових дій, забезпечні продуктами харчування (надано понад 85000 продуктових наборів) та гігієнічними засобами (близько 78000 гігієнічних наборів), фінансову допомогу отримали понад 75000 осіб на суму понад 500 млн грн (або компенсували вартість комунальних послуг), забезпечені житлом понад 500 родин переселенців.

Внутрішньо-переміщені особи мали можливість відновити психоемоційний стан і ментальне здоров'я завдяки допомозі психологів. Надано понад 75000 консультацій психолога (індивідуальні та групові) та проведено понад 5000 навчальних занять із дітьми внутрішньо переміщених осіб та місцевими у просторі Карітас Полтава. Діти розвинули знання і творчі навички, відновили психоемоційний стан, що є запорукою майбутнього здорового успішного життя.

У цілому, програми благодійного фонду «Карітас Полтава» охоплюють різноманітні соціальні сфери, зокрема підтримку малозабезпечених верств населення, внутрішньо переміщених осіб, дітей, людей похилого віку та осіб з інвалідністю. Благодійний фонд «Карітас Полтава» забезпечує значну підтримку для соціально вразливих категорій населення в Україні, ефективно реагуючи на потреби через інтеграцію з державними та міжнародними організаціями. Результати проектів демонструють масштабну допомогу, включаючи матеріальну, психологічну та соціально-педагогічну підтримку для понад 200000 осіб у 2021-2024 роках.

Отже, взаємодія з державними та міжнародними організаціями дозволяє Карітас ефективно реагувати на потреби соціально вразливих категорій населення та створювати сталі механізми підтримки в Україні.

Висновки до розділу 2

Аналіз діяльності Благодійного фонду «Карітас Полтава» у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення демонструє значне зростання та ефективність у наданні допомоги:

1. Протягом 2021-2023 років фонд забезпечив суттєве збільшення

доходів і видатків, що свідчить про активне залучення фінансових ресурсів для реалізації соціальних програм. Доходи фонду за 2023 рік досягли 59618,2 тис. грн, а видатки зросли до 65580,0 тис. грн, що відображає масштабну діяльність організації.

2. Фонд активно використовує залучені кошти для надання благодійної допомоги, що становила 79351,8 тис. грн у 2023 році. Це підтверджує сталу підтримку соціально незахищених верств населення, таких як діти, пенсіонери, люди з інвалідністю, безпритульні та внутрішньо переміщені особи. Відзначається також суттєве зростання активів фонду, що свідчить про розширення ресурсної бази.

3. Важливу роль у діяльності фонду відіграють волонтери, які активно підтримують реалізацію проектів без винагороди, що підтверджує високий рівень громадської участі у соціальних ініціативах. Крім того, фонд укладає меморандуми про співпрацю з іншими організаціями, що сприяє комплексному підходу до вирішення соціальних проблем.

4. Стратегії та програми допомоги, такі як «Людська гідність», «Програма багатоцільової допомоги» та «Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва», охоплюють великі кількості осіб, що свідчить про ефективність організації у реалізації соціальних ініціатив. Зокрема, проект «Гроші на теплу зиму» допоміг тисячам домогосподарств, а програми підтримки зайнятості, як «ЕЛІС», сприяли працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб.

5. Також важливою частиною діяльності є психосоціальна підтримка, надана понад 2000 осіб, зокрема дітям, у рамках програм, що допомагають пережити наслідки воєнного стану. Фонд активно підтримує місцеві громади через регулярні проекти, як «Благодійна їдальня», що надає допомогу безпритульним і внутрішньо переміщеним особам.

6. Загалом, діяльність фонду демонструє стабільне зростання, ефективне управління ресурсами та активне залучення партнерств для підтримки соціально вразливих категорій населення, що робить його важливим гравцем у соціальній сфері Полтавської області.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

3.1. Удосконалення діяльності благодійного фонду у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення

Сфера соціального захисту (зокрема, підтримка сімей, дітей та молоді) отримує найбільше фінансування серед благодійних фондів. Для оптимізації державних і місцевих видатків на соціальні послуги та підвищення їхньої якості більшість дослідників підтримують впровадження механізму соціального замовлення. Завдяки підтримці держави благодійні фонди в Україні можуть ефективно надавати соціальні послуги. Деякі з них мають багаторічний досвід роботи у сфері сімейної соціальної підтримки. При цьому науковці зазначають, що розробку та впровадження інноваційних методів роботи благодійних фондів мають здійснювати саме неурядові організації. Керівництво Благодійного фонду «Карітас Полтава» розуміє важливість співпраці з державними соціальними установами і на практиці активно її реалізують. Зазвичай, така співпраця має на меті залучення більшої кількості клієнтів, отримання матеріальних ресурсів (наприклад, приміщень), а також доступ до нових знань чи методичних розробок. В усіх випадках головною метою є покращення якості соціальних послуг, щоб кінцевий отримувач допомоги зміг подолати соціальні труднощі або зменшити їх негативні наслідки.

В умовах сучасних соціально-економічних викликів та зростаючої потреби в допомозі найбільш вразливим категоріям громадян, благодійні організації повинні адаптувати свої стратегії для ефективного надання підтримки. Пропозиції щодо удосконалення діяльності благодійного фонду «Карітас Полтава» у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Пропозиції щодо удосконалення діяльності благодійного фонду
«Карітас Полтава» у сфері соціального захисту малозабезпечених верств
населення, 2025 р.**

Напрямок діяльності фонду	Тактика досягнення результату
Розширення спектру послуг для малозабезпечених верств населення	Збільшення кількості соціальних програм, що охоплюють не тільки фінансову допомогу, але й медичні послуги, психологічну підтримку, а також професійне навчання та реабілітацію для повернення до активного життя
Покращення механізмів моніторингу та оцінки ефективності наданої допомоги	Запровадження сучасних інструментів для моніторингу результативності програм та проєктів, що дозволить своєчасно коригувати стратегії та ресурси, орієнтуючись на реальні потреби малозабезпечених
Розвиток партнерств із державними та приватними організаціями	Посилення співпраці з органами влади, місцевими адміністраціями та приватними підприємствами для забезпечення більш широкого охоплення допомогою та використання додаткових ресурсів
Інтеграція цифрових платформ для надання допомоги та збору пожертв	Удосконалення онлайн-платформи для легшого доступу до послуг благодійного фонду, а також для залучення донорів і добровольців, що забезпечить більшу прозорість та ефективність у роботі фонду
Підвищення обізнаності про діяльність фонду серед цільових груп і громадськості	Організація інформаційних кампаній та просвітницьких заходів для підвищення рівня поінформованості про діяльність фонду, особливо серед малозабезпечених верств населення, а також залучення нових волонтерів та спонсорів
Підвищення кваліфікації співробітників фонду	Регулярне навчання та підвищення професійного рівня співробітників Карітас у питаннях соціального захисту, кризової допомоги та управління ресурсами для ефективного надання допомоги в умовах змінюваного середовища
Розвиток програми довгострокових соціальних ініціатив	Запуск проєктів, спрямованих на стабільність і самозабезпечення малозабезпечених верств населення, таких як мікрокредити для малого бізнесу, навчальні програми, що сприяють трудовій реабілітації. Розвиток сектору соціального житла

Джерело: пропозиції автора

Пропозиції сприятимуть значному покращенню ефективності діяльності благодійного фонду «Карітас Полтава» і забезпечать більш сталий і комплексний підхід до вирішення проблем соціального захисту малозабезпечених верств населення.

У 2025 р. пропонуємо реалізувати проєкт «Рука довіри». Метою цього проєкту буде забезпечення системної допомоги мало захищеним верствам

населення через комплексну підтримку, включаючи фінансову допомогу, медичні послуги, соціальну адаптацію та психологічну підтримку. Благодійний фонд «Карітас Полтава» має на меті реалізувати програми, що дозволяють полегшити соціальні, економічні та психологічні труднощі тих, хто потрапив у складні життєві обставини.

Мета проекту – забезпечити необхідну підтримку малозахищеним верствам населення; підвищити якість соціальних послуг для осіб з обмеженими можливостями; створити системи допомоги, що включають медичне обслуговування, психологічну підтримку та навчання для самозабезпечення; розвивати партнерські відносини з органами місцевої влади, іншими благодійними організаціями, приватними підприємствами та донорськими структурами. Завданням проекту «Рука довіри» буде: підтримка найбільш вразливих верств населення, зокрема бездомних, багатодітних сімей, осіб з інвалідністю, старших людей; розширення спектру наданих послуг (психологічна підтримка, медичні послуги, професійне навчання); забезпечення доступу до гуманітарної допомоги (продукти харчування, одяг, засоби гігієни); створення навчальних програм для розвитку навичок самозабезпечення та підтримки у пошуку роботи.

Для ефективної реалізації проекту «Рука довіри» необхідно буде оцінити поточні потреби в кожному з регіонів, де планується реалізація програми, зокрема число бенефіціарів (визначити кількість людей, які потребують допомоги у кожному конкретному районі); види допомоги (зібрати інформацію про типи допомоги, що найбільш необхідні, наприклад фінансова, медична, психологічна тощо); інфраструктура: оцінити наявність партнерів (ліцензованих лікарень, психологічних клінік, центрів реабілітації тощо). Джерела фінансування проекту:

благодійні внески: залучення коштів від фізичних осіб та компаній, готових фінансувати проект;

державне фінансування: запит до державних структур щодо виділення коштів або співпраці;

міжнародні гранти та донори: пошук грантових коштів від міжнародних організацій, які працюють у сфері соціального захисту;

власні кошти фонду: використання власних заощаджень фонду для реалізації проекту.

Структура витрат на проект «Рука довіри» наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Структура витрат на проект «Рука довіри»
Благодійного фонду «Карітас Полтава», 2025 р.**

Стаття витрат	Опис	Сума, тис. грн
Продукти харчування для бенефіціарів	Придбання продуктів для надання гуманітарної допомоги	300,0
Медичні послуги	Медичні огляди, консультації, ліки	150,0
Психологічна підтримка	Послуги психолога та психотерапевтів	100,0
Професійне навчання	Організація курсів для бенефіціарів	120,0
Організаційні витрати	Адміністративні витрати (оренда приміщень, зарплати)	200,0
Транспортні витрати	Транспорт для доставки допомоги	50,0
Придбання одягу та засобів гігієни	Одяг та гігієнічні засоби для бенефіціарів	80,0
Інші витрати	Резервні витрати та непередбачені витрати	50,0
Всього		1100,0

Джерело: розрахунки автора

Проект буде реалізовуватись поетапно:

підготовчий етап (1-2 місяці): аналіз потреб, підготовка матеріалів, планування розподілу ресурсів; налагодження партнерських відносин з медичними та соціальними установами;

основний етап (3-12 місяців): реалізація програм соціального захисту: видача гуманітарної допомоги, організація медичних оглядів, навчання та психологічна підтримка;

заклучний етап (12 місяць): оцінка ефективності проекту, збирання відгуків від бенефіціарів та партнерів; підготовка звітів і пропозицій для подальшої діяльності.

Отже, в результаті значна кількість людей отримає гуманітарну допомогу, медичні та психологічні послуги. Для визначення задоволеності

бенефіціарів буде проведено анкетувань серед осіб, які отримали допомогу, для оцінки якості послуг. Передбачається покращення життєвих умов: значна кількість осіб зможе покращити своє становище завдяки отриманій допомозі (знайти роботу, забезпечити себе житлом тощо).

Отже, проект допомоги благодійного фонду «Карітас Полтава» «Рука довіри» малозахищеним верствам населення сприятиме значному поліпшенню умов життя осіб, які перебувають у складних соціально-економічних умовах. Забезпечення доступу до медичних послуг, психологічної допомоги, професійного навчання та гуманітарної допомоги дозволить їм покращити своє становище, знайти нові можливості для самореалізації та соціальної адаптації. Виконання цього проекту стане важливим кроком у розвитку соціального захисту та підтримки вразливих верств населення.

У 2025 році Благодійному фонду «Карітас України» доцільно і надалі продовжувати реалізувати проект, спрямований на відновлення засобів до існування внутрішньо переміщених осіб, які проживають у сільській місцевості, та підтримку місцевих громад шляхом надання грантів для розвитку сільськогосподарського виробництва. Ця ініціатива покликана покращити економічне становище учасників та забезпечити їхню незалежність від гуманітарної допомоги. Проект реалізується у співпраці з Карітас Австрія та Neighbour in Need (NiN) в Полтавській та Хмельницькій областях і включає:

мікро-гранти (37,0 тис. грн) для закупівлі малої птиці, свійської худоби, насіння, кормів, інвентаря та інших ресурсів. Ця допомога спрямована на задоволення харчових потреб родин. Доступна для громад Полтавської області, зокрема Полтавської, Білицької, Кобеляцької, Нехворощанської та Скороходівської);

бізнес-гранти (185,0 тис. грн) для започаткування або розвитку сімейного фермерства. Це сприятиме не лише продовольчій безпеці, але й підвищенню доходів.

Перелік осіб, що можуть приймати участь у відборі на проект наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Перелік осіб, що можуть приймати участь у відборі на цільові грантові кошти на сільськогосподарське виробництво, 2024-2025 рр.

Статус особи	Критерії
Внутрішньо переміщені особи	Одинокі батьки або опікуни однієї чи більше дітей віком до 18 років. Домогосподарство з вагітною жінкою або матір'ю з дитиною до трьох років. Член домогосподарства має інвалідність або важку чи хронічну хворобу. Інвалідність можна визначити за Вашингтонським опитувальником. Люди похилого віку 60+ (пенсіонери). Люди віком 50+ (безробітні, не пенсіонери). Домогосподарство з 3 або більше дітьми
Місцеві особи	Що втратили годувальника (у період з 24.02.2024 не від військових дій). Малозабезпечені сім'ї (на основі довідки про склад сім'ї та довідки про малозабезпеченість домогосподарств). Фізично постраждали від воєнного стану (УБД)
Для внутрішньо переміщених осіб та місцевих	Гостра потреба фінансової підтримки для забезпечення продуктами першої необхідності. Критичне задоволення базових потреб

Джерело: побудовано автором за [1]

Отже, цільовою аудиторією будуть:

внутрішньо переміщенні особи (одинокі батьки, вагітні жінки, люди похилого віку, особи з інвалідністю або хронічними хворобами, багатодітні родини).

місцеві мешканці (родини, які втратили годувальника, малозабезпечені сім'ї, фізично постраждали від воєнного стану).

Обов'язкові умови участі: гостра фінансова потреба для забезпечення базових життєвих потреб.

Проект не лише забезпечуватиме фінансову підтримку, але й пропонуватиме навчальні програми, спрямовані на розвиток практичних навичок у сільському господарстві. Це допоможе учасникам ефективно використовувати отримані ресурси, розвивати фермерську діяльність,

створювати робочі місця, забезпечувати продовольчу безпеку родин і громад, а також стати конкурентоспроможними на аграрному ринку. Таким чином, націлений не тільки на тимчасову допомогу, а й на створення умов для довготривалого добробуту та стійкого майбутнього для внутрішньо-переміщених осіб та місцевих мешканців.

Розвиток партнерств є важливим аспектом діяльності благодійного фонду, такого як «Карітас Полтава», щоб ефективніше підтримувати малозабезпечені верстви населення. Наведемо ключових кроків, які можуть допомогти у побудові співпраці з державними та приватними організаціями:

1. Аналіз та картографування партнерів, зокрема:

визначення потенційних партнерів: потрібно буде скласти список організацій (державних структур, місцевих адміністрацій, підприємств), які зацікавлені у соціальних проектах;

здійснити оцінку інтересів і можливостей партнерів: дізнатися про сфери діяльності цих організацій, їхні соціальні ініціативи та спільні точки дотику з цілями Благодійного фонду «Карітас Полтава».

2. Розробка пропозиції про партнерство:

потрібно буде чітко формулювання мету: опишіть, яку користь отримає партнер від співпраці (наприклад, імідж соціально відповідального бізнесу, виконання соціальних програм, можливість впливу на суспільні зміни);

конкретний план дій: партнерам потрібно буде пропонувати конкретні формати співпраці (спільні проекти, фінансова підтримка, ресурсна допомога, участь у заходах).

3. Налагодження співпраці з державними органами:

залучення до державних програм: доцільно провести дослідження державних ініціатив у сфері соціальної допомоги і інтегруватися в них через меморандуми або угоди про співпрацю;

участь у тендерах або грантових конкурсах: доцільно приймати участь у конкурсах на державне фінансування проектів;

публічні консультації: доцільно запрошувати представників державних органів на круглі столи або форуми для обговорення потреб населення.

4. Взаємодія з бізнесом:

пропозиції щодо розвитку Програм корпоративної соціальної відповідальності (КСВ): будемо пропонувати бізнесам долучитися до проектів Благодійного фонду «Карітас Полтава» у рамках їхніх КСВ-програм;

спонсорство або співфінансування: доцільно підготувати прозорі фінансові звіти, щоб довести свою ефективність і залучити інвесторів;

спільні кампанії: пропонуємо організовувати благодійні акції чи збори коштів за участі бізнес-партнерів.

Залучення громадськості та розширення мережі передбачає:

роботу з місцевими громадами: доцільно організовувати локальні ініціативи та залучати мешканців до їх реалізації;

підтримка волонтерів: доцільно залучати волонтерів із числа співробітників партнерських організацій або місцевих жителів;

прозорість: необхідно регулярно звітувати перед громадою та партнерами про використання ресурсів.

6. Використання цифрових інструментів передбачає:

розвиток онлайн-платформи: пропонуємо створити портали для збору коштів або спільного управління проектами;

розвиток соціальних мереж: доцільно використовувати соцмережі для поширення інформації про успіхи співпраці та залучення нових партнерів.

7. Розширення компетенцій команди включає:

проведення навчань для співробітників фонду у сфері фандрейзингу, переговорів та роботи з партнерами;

розвиток лідерських навичок в організації для представлення ініціатив на високому рівні.

Побудова міцних партнерств вимагає часу, але правильний підхід дозволяє Благодійному фонду «Карітас Полтава» посилити свою спроможність та надати допомогу більшій кількості нужденних.

3.2. Шляхи удосконалення підтримки малозабезпечених верств населення

У сучасних умовах соціально-економічних викликів робота з малозабезпеченими верствами населення набуває особливого значення. Зростання кількості людей, які потребують допомоги, економічна нестабільність, воєнний стан та постійні зміни в соціальній політиці вимагають від співробітників Благодійного фонду «Карітас Полтава» високого професіоналізму, гнучкості та здатності адаптуватися до нових реалій. Ефективна підтримка вразливих категорій населення залежить не лише від наявних ресурсів, але й від уміння працювати з державними установами, місцевими громадами та приватними партнерами. Побудова партнерств, правильний розподіл ресурсів, комунікація з бенефіціарами та залучення фінансування є важливими складовими успішної діяльності фонду.

Отже, працівникам Благодійного фонду «Карітас Полтава» доцільно прийняти участь у програмі підвищення кваліфікації. Мета програми: підвищити професійний рівень співробітників для ефективної роботи у сфері соціального захисту, кризової допомоги та управління ресурсами в умовах змінюваного середовища (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Програма підвищення кваліфікації співробітників Благодійного фонду «Карітас Полтава», 2025 р.

Розділи програми	Теми навчання	Практичні вправи	Тривалість
1	2	3	4
Соціальний захист і допомога вразливим групам	Основи соціального захисту: національні та міжнародні стандарти. Робота з малозабезпеченими сім'ями, дітьми та людьми похилого віку. Механізми адресної допомоги: як ідентифікувати найбільш уразливих	Розробка кейсів допомоги на прикладах реальних ситуацій. Моделювання роботи з бенефіціарами	12 годин (4 сесії по 3 години)

Продовж. табл. 3.4

1	2	3	4
Кризова допомога та реагування на надзвичайні ситуації	Основи кризового менеджменту. Робота під час надзвичайних ситуацій: війна, природні катастрофи, економічні кризи. Міжнародний досвід кризової допомоги: найкращі практики	Розробка плану дій у разі надзвичайних ситуацій. Симуляції кризових ситуацій	16 годин (4 сесії по 4 години)
Управління ресурсами та фандрейзинг	Ефективний розподіл ресурсів у благодійній діяльності. Методи залучення фінансування: гранти, корпоративна підтримка, донорська допомога. Моніторинг і оцінка ефективності використання ресурсів	Написання грантових заявок. Створення звіту про результати використання ресурсів.	14 годин (7 сесій по 2 години)
Комунікація, співпраця та управління командою	Ефективна внутрішня та зовнішня комунікація. Налагодження партнерств із бізнесом, громадами та державними органами. Лідерство та управління командами у стресових умовах	Вирішення конфліктних ситуацій у команді. Проведення переговорів	10 годин (5 сесій по 2 години)
Інновації в роботі благодійних організацій	Використання цифрових технологій у благодійній діяльності. Автоматизація процесів роботи фонду. Сучасні підходи до роботи з даними: аналітика для прийняття рішень	Створення шаблонів для автоматизації звітності. Робота з базами даних бенефіціарів.	8 годин (4 сесії по 2 години)

Джерело: пропозиція автора

Підвищення кваліфікації співробітників Благодійного фонду «Карітас Полтава» спрямоване на:

розвиток професійних компетенцій у сфері соціального захисту;

покращення навичок кризового менеджменту для реагування на надзвичайні ситуації;

вдосконалення управління ресурсами та партнерської співпраці;

адаптацію до сучасних підходів у благодійній діяльності з використанням інноваційних методів.

Отже, в результаті співробітники матимуть актуальні знання та навички для роботи з різними соціальними групами; удосконаляться внутрішні процеси фонду завдяки навчанню ефективного управління ресурсами; зросте кількість залучених партнерів та ресурсів через покращення комунікацій і фандрейзингу; фонд буде краще підготовлений до роботи в умовах кризи.

У цілому, формат програми включає тривалість: 2 місяці. Методи: лекції, тренінги, воркшопи, симуляції, групові обговорення. Режим навчання: змішаний (офлайн та онлайн). Оцінювання: тестування після кожного розділу, практичні завдання, зворотній зв'язок.

На програму підвищення кваліфікації співробітників у 2025 році буде витрачено 70,0 тис. грн. Інвестиція у навчання команди не лише підвищить ефективність її роботи, але й дозволить розширити масштаби допомоги, що надається нужденним, сприяти соціальній стабільності та підтримати найуразливіші верстви населення.

Такі заходи мають стратегічне значення для подальшого розвитку фонду, адже саме професійність та злагоджена робота команди є запорукою реалізації місії Благодійного фонду «Карітас Полтава» – служіння людям у потребі та їх лозунг: «Коли береш – наповнюєш руку, коли даєш – наповнюєш серце».

Ключова роль благодійних фондів, таких як «Карітас Полтава», є у підтримці малозабезпечених верств населення, зокрема через сприяння створенню і розвитку сектору соціального житла, який забезпечує довгострокові та доступні рішення для людей, що втратили домівки через повномасштабне вторгнення.

Повномасштабне вторгнення Росії спричинило найбільшу житлову кризу в Україні після здобуття незалежності в 1991 р. Внаслідок бойових дій мільйони людей змушені були залишити свої домівки, а численні будівлі були знищені. У перші дні після початку вторгнення надання тимчасового прихистку стало одним із головних пріоритетів для місцевих органів влади та

громадянського суспільства в більш безпечних регіонах країни. На другому році воєнного стану основним викликом у сфері житла є пошук сталих, доступних і довгострокових рішень для забезпечення житлом тих, хто цього потребує. Оскільки потреби мають великий масштаб, їх вирішення неможливе без ефективної співпраці між різними секторами та об'єднання зусиль.

Для розвитку сектора соціального житла важливо створити можливості для громадських організацій, благодійних фондів, а також комунальних установ та підприємств надавати і управляти соціальним житлом, яке надається за нульову або доступну орендну плату. Це вимагає змін у законодавстві, що стосується оподаткування, благодійної діяльності, оренди державного та комунального майна, виділення землі та інших питань, які потребують окремого аналізу. Одним із можливих варіантів є надання окремого статусу провайдерів соціального житла, що дозволить регулювати цю сферу. Для залучення інвестицій у розвиток цього сектору можна дозволити компаніям зі статусом обмеженої прибутковості ставати провайдерами соціального житла, що вимагатиме створення відповідного законодавства.

Спрощення процедур для використання наявних будівель, таких як заклади освіти та культури, під соціальне житло є важливим для полегшення створення нових житлових одиниць. Крім того, необхідно спростити процедури зміни цільового призначення будівель для соціальних потреб.

Потрібно також оновити систему обліку потреб у житлі. Існуючі «черги» потребують актуалізації, а замість кількох реєстрів необхідно створити єдиний електронний реєстр. Також важливим є перегляд списків пільгових, першочергових і позачергових категорій та бальної системи. Збільшення гнучкості у розподілі житла для місцевих органів влади, а також підвищення прозорості й громадського контролю над прийняттям рішень є необхідними кроками.

На загальнодержавному рівні необхідно реалізувати програму розвитку

соціального житла, яка допоможе громадам і сприятиме фінансуванню сектора. Важливо збільшити інституційну спроможність національного уряду для впровадження житлової політики та координації місцевих органів влади. Це може включати пріоритизацію житлових питань у профільному міністерстві та створення національного житлового агентства, яке координуватиме житлові програми. Для покращення сприйняття орендованого та соціального житла, а також захисту прав мешканців, можна ввести інститут житлового омбудсмена. Механізми прозорості, громадянської участі та громадського контролю мають супроводжувати всі аспекти реалізації житлової політики, зокрема через участь мешканців у управлінні житлом, у тому числі через об'єднання орендарів. Отже, проект Проект: «Соціальне житло для вразливих груп населення» має на меті у 2025 році забезпечити 50 сімей, які втратили житло через воєнний стан, доступним соціальним житлом, перетворивши занедбану будівлю в житловий комплекс. Основні етапи реалізації:

1. Вибір будівлі для реконструкції:

тип: занедбаний гуртожиток (1000 м²);

місцезнаходження: Полтава, передмістя.

2. Реконструкція будівлі:

кількість квартир: 50 (20 однокімнатних, 30 двокімнатних);

ремонт: заміна комунікацій, утеплення фасаду, ремонт приміщень.

3. Управління житлом:

створення ОСББ (об'єднання співвласників);

встановлення низької орендної плати (3000 грн/місяць за квартиру).

Проект «Соціальне житло для вразливих груп населення», що буде ініційований Благодійним фондом «Карітас Полтава», є стратегічно важливою ініціативою, спрямованою на забезпечення житлом 50 сімей, які постраждали від війни. Реалізація проекту дозволить вирішити одразу кілька ключових питань: надання доступного житла для тих, хто цього найбільше потребує, оптимальне використання занедбаних будівель, а також створення

моделі співпраці між громадськими організаціями, місцевою владою та бізнесом. Бюджет проекту наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Бюджет проекту «Соціальне житло для вразливих груп населення»
Благодійного фонду «Карітас Полтава», 2025 р.**

Стаття витрат	Сума, тис. грн
Придбання будівлі, 1000 м ²	5000,0
Реконструкція, 5000 грн/м ²	5000,0
Обладнання меблями	1500,0
Адміністративні витрати	0,5
Загальний бюджет	12000,0

Джерело: авторські розрахунки

Джерела фінансування: гранти та пожертви:

міжнародні донори (50,0 % бюджету);

місцевий бізнес (20,0 % бюджету).

2. Партнерство з місцевою владою:

надання пільг на податки/комунальні послуги;

виділення ділянки.

3. Внески мешканців:

Очікуваний дохід: 3000 грн × 50 квартир × 12 місяців = 1800,0 тис. грн/рік. Отже, в результаті передбачається забезпечення житлом 50 сімей протягом 12 місяців; розвиток партнерства з місцевою владою та бізнесом; створення моделі сталого соціального житла для впровадження в інших громадах. У перспективі Благодійний Фонд «Карітас Полтава» має можливості для розвитку, зокрема через вдосконалення управлінських процесів та залучення нових партнерів для більш ефективного виконання своїх завдань і досягнення соціальних цілей.

Успішне виконання проекту сприятиме не лише покращенню умов життя для нужденних, але й зміцненню соціальної стабільності в регіоні. Цей проект може стати прикладом для впровадження подібних ініціатив в інших громадах України, сприяючи розвитку системи соціального житла на національному рівні.

Висновки до розділу 3

Пропозиції щодо удосконалення діяльності благодійного фонду «Карітас Полтава» спрямовані на розширення спектру послуг для малозабезпечених верств населення, що дозволить більш комплексно вирішувати їх соціальні проблеми, зокрема:

1. Впровадження механізмів моніторингу та оцінки ефективності дозволить фонду більш оперативно адаптувати свої програми до потреб цільової аудиторії. Розвиток партнерств із державними, місцевими адміністраціями та приватними компаніями відкриває нові можливості для залучення додаткових ресурсів і розширення допомоги. Передбачається забезпечення житлом 50 сімей протягом 12 місяців; розвиток партнерства з місцевою владою та бізнесом; створення моделі сталого соціального житла для впровадження в інших громадах.

2. Інтеграція цифрових технологій у діяльність фонду дозволить значно покращити доступність послуг і зібрання пожертв, що забезпечить прозорість і підвищить ефективність роботи.

3. Підвищення обізнаності про діяльність фонду серед громадськості та цільових груп сприятиме більшій залученості і підтримці ініціатив фонду, а також підвищить його видимість у соціумі.

4. Розвиток програми довгострокових соціальних ініціатив допоможе малозабезпеченим верствам населення не лише отримати короткострокову допомогу, а й забезпечить їм можливості для стабільного і самостійного життя в майбутньому.

5. Працівникам Благодійного фонду «Карітас Полтава» доцільно прийняти участь у програмі підвищення кваліфікації. Мета програми: підвищити професійний рівень співробітників для ефективної роботи у сфері соціального захисту, кризової допомоги та управління ресурсами в умовах змінюваного середовища.

6. Бюджет проекту «Соціальне житло для вразливих груп населення» Благодійного фонду «Карітас Полтава» становить 12000,0 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Аналіз організації роботи Благодійного фонду «Карітас Полтава» у сфері соціального захисту малозабезпечених верств населення дав можливість формувати наступні висновки:

1. Соціальний захист є ключовою складовою соціальної політики, спрямованою на підтримку малозахищених громадян у складних обставинах. В Україні ця система включає допомогу, страхування та інші заходи, що забезпечують базові права. Благодійні фонди відіграють важливу роль, доповнюючи державні програми, особливо в умовах економічної нестабільності, надаючи фінансову, освітню та соціальну допомогу для інтеграції малозабезпечених у суспільство.

2. Благодійний фонд «Карітас Полтава» відіграє ключову роль у підтримці малозабезпечених верств населення, особливо в умовах сучасних соціально-економічних викликів та воєнного стану. Фонд забезпечує надання гуманітарної допомоги, соціальних, медичних і психологічних послуг, а також реалізує програми з професійного навчання та розвитку соціального житла. Завдяки ефективному управлінню ресурсами, співпраці з державними установами, бізнесом і громадськістю, «Карітас» допомагає людям подолати складні життєві обставини, сприяючи їхній соціальній адаптації та підвищенню якості життя.

3. Доходи фонду за 2023 рік збільшились у 24 рази порівняно з 2021 роком, досягнувши 59 618,2 тис. грн. Видатки фонду також збільшились, зростаючи у 24 рази і досягнувши 65580,0 тис. грн у 2023 році, що вказує на активне використання отриманих коштів для реалізації благодійних програм. Видатки на благодійну допомогу становили 79351,8 тис. грн у 2023 році, що показує сталість та зростання підтримки нужденних. Чистий прибуток збільшився в 3,2 рази з 530,2 тис. грн у 2021 році до 1676,7 тис. грн у 2023 році, що свідчить про ефективне управління фінансами. Число працівників зросло з 23 осіб у 2022 році до 57 осіб у 2023 році, що підтверджує

розширення діяльності фонду. Команда фонду включає директорів, координаторів проектів та інших фахівців.

4. Волонтери є важливою частиною роботи фонду, підтримуючи реалізацію проектів без отримання винагороди, що підкреслює важливість громадської участі у благодійних ініціативах.

5. Благодійний фонд уклав меморандуми про співпрацю з різними громадами Полтавської області, військовою адміністрацією та іншими громадськими організаціями для спільного впровадження соціальних ініціатив. Це забезпечує комплексний підхід до підтримки соціально вразливих груп населення. Фонд активно реалізує програми, спрямовані на допомогу різним вразливим категоріям населення, таким як діти, пенсіонери, люди з інвалідністю, безпритульні та внутрішньо переміщені особи. Співпраця з державними та громадськими організаціями забезпечує ефективне вирішення соціальних проблем та розвитку громад.

6. За період з 2021 по 2024 рік фонд реалізував понад десять проектів, що охопили десятки тисяч осіб. У рамках проекту «Людська гідність» допомогу отримали 8500 осіб, а через «Програму багатоцільової допомоги» – 12000 осіб. Загалом, допомогу у різних формах отримали 200000 осіб, зокрема через гранти, психологічну підтримку, юридичні консультації та надання гуманітарної допомоги.

7. Програми допомоги надавали підтримку вразливим категоріям населення, таким як люди з інвалідністю, самотні люди похилого віку, багатодітні сім'ї, одинокі батьки, вагітні та годуючі матері, а також важкохворі. Зокрема, за проектом «Гроші на теплу зиму» 700 домогосподарств отримали 19,7 тис. грн на придбання твердого палива, а 1300 осіб – на компенсацію комунальних послуг. Проект «Школа молодіжного та жіночого соціального підприємництва» сприяв підвищенню рівня інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громади Полтавської області. Шість тренінгів з соціального підприємництва охопили вразливі групи населення в шести громадах. Проект «ЕЛІС» допоміг працевлаштувати

50 внутрішньо переміщених осіб через тимчасове працевлаштування та міні-гранти для розвитку бізнесу. З понад 300 заявок 37 підприємців отримали гранти для розвитку власних підприємств, що створило нові робочі місця.

8. В рамках програм, таких як «Надзвичайне реагування на гуманітарну кризу» та «Діти і війна», 2000 осіб, зокрема діти, отримали психологічну та психосоціальну підтримку для подолання наслідків воєнного стану, що є критично важливим для відновлення та стабільності постраждалих громад. У рамках проектів, як «Благодійна їдальня», щоденно надаються комплексні обіди для понад 200 осіб, включаючи внутрішньо переміщених осіб та безпритульних. Це сприяє підтримці соціальної стабільності та забезпечує базові потреби.

9. Загалом, Благодійний фонд «Карітас Полтава» реалізує широкий спектр ініціатив, що сприяють зменшенню соціальної ізоляції, поліпшенню рівня життя малозабезпечених верств населення та забезпечують ефективну допомогу через партнерства з державними та міжнародними організаціями.

Удосконалення організації соціального захисту малозабезпечених верств населення від Благодійного фонду «Карітас Полтава» передбачає:

1. Розширення спектру послуг Благодійного фонду включатиме реалізацію програм, що охоплюють фінансову, психологічну та медичну допомогу, професійне навчання. План на 2025 рік: охопити 2000 осіб у Полтавській області, зокрема 500 багатодітних сімей та осіб з інвалідністю.

2. Розвиток партнерств передбачає співпрацю з 10 новими державними установами та 5 приватними підприємствами для спільного фінансування проектів. Прогнозований обсяг залучених ресурсів – 3 млн грн. Розробка платформи для збору пожертв та надання послуг забезпечить збільшення кількості донорів на 20,0 %. Планується проведення 15 заходів у 2025 році, що підвищить обізнаність серед 50 000 осіб.

3. Передбачається навчання для 50 співробітників Благодійного фонду з питань соціального захисту, фандрейзингу та управління кризами. Загальний бюджет програми навчання у 2025 році: 70 тис. грн, тривалість:

2 місяці, охоплення: 50 співробітників. Зростання професійної ефективності команди фонду дозволить охопити до 2000 нових бенефіціарів.

4. Підтримка розвитку сільськогосподарського виробництва передбачає надання 100 мікро- та бізнес-грантів. Очікуваний результат: створення 150 нових робочих місць. Посилення партнерських відносин сприятиме залученню додаткових ресурсів та підвищенню стійкості проектів.

5. У 2025 р. пропонуємо реалізувати проект «Рука довіри». Метою цього проекту буде забезпечення системної допомоги малозахищеним верствам населення через комплексну підтримку, включаючи фінансову допомогу, медичні послуги, соціальну адаптацію та психологічну підтримку. На проект від міжнародних донорів буде виділено 1100,0 тис. грн. Кількість охоплених бенефіціарів: 1000 осіб, серед яких люди похилого віку, багатодітні сім'ї та особи з інвалідністю.

6. Реалізація проекту «Соціальне житло для вразливих груп населення» з вартістю бюджету 12 млн грн дасть можливість забезпечити 50 сімей житлом. Джерела фінансування: гранти та пожертви: 70% (6 млн грн міжнародних донорів, 2,4 млн грн місцевого бізнесу); партнерство з місцевою владою: пільги та матеріальна підтримка. Ефект: створення сталого соціального житла, модель якої може бути впроваджена в інших громадах.

7. За рахунок впровадження онлайн-платформ для збору пожертв та надання послуг очікуваний приріст донорів складає 20,0 %, а зменшення адміністративних витрат – на 10,0 % завдяки автоматизації.

Проекти фонду «Карітас Полтава» спрямовані на комплексну підтримку вразливих категорій населення, поєднуючи гуманітарну допомогу, професійну адаптацію та розвиток сталих механізмів підтримки. Удосконалення діяльності дозволить значно підвищити якість соціального захисту, допомагаючи людям покращувати своє становище.